

Arkeologisk undersökning i form av schaktövervakning 2016

Falsterbo 9:75, fornlämning 15

HUSBYGGE

Falsterbo socken, Vellinge kommun
Skåne län

SKÅNE
ARKEOLOGI

Skånearkeologi
Rapport 2017:19

Per Sarnäs

Arkeologisk undersökning i form av schaktövervakning 2016

Falsterbo 9:75, fornlämning 15

HUSBYGGE

Falsterbo socken, Vellinge kommun
Skåne län

Skånearkeologi

Per Sarnäs

Midgårdsgatan 3

216 19 Malmö

Tel: 0708-82 78 16

E-post: info@skanearkeologi.se

Webb: www.skanearkeologi.se

Arkeologisk undersökning i form av schaktövervakning 2016

Falsterbo 9:75, fornlämning 15

Husbygge

Falsterbo socken, Vellinge kommun

Skåne län

Skånearkeologi

Rapport 2017:19

Författare: Per Sarnäs

Grafisk form: Anders Gutehall

Omslagsbild: Per Sarnäs

© Skånearkeologi 2017

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	6
Topografi och fornlämningsmiljö	6
Tidigare undersökningar	7
Undersökningsresultat	9
Ettapp I	9
Ettapp II	10
Fynd	10
Tolkning och källkritik	15
Referenser	17
Tekniska och administrativa uppgifter	18

Bilagor

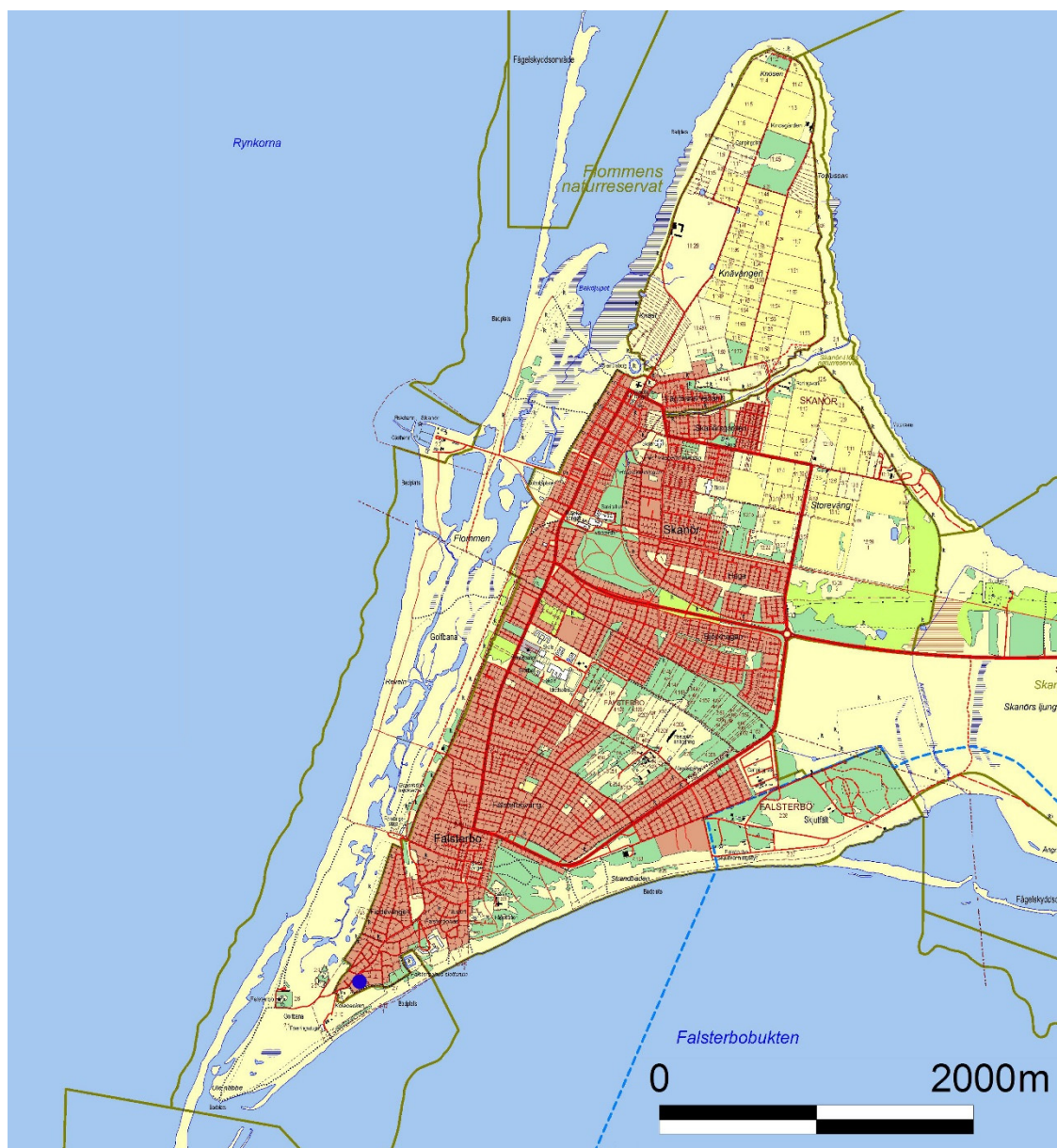
Bilaga 1 Fyndlista

Bilaga 2 Anläggningslista

Figur 1. Karta över Skåne med Vellinge kommun markerat med blå färg.

Figur 2. Karta över Näset med undersökningsområdet markerat med blå fylld cirkel. © Lantmäteriet

Sammanfattning

Med anledning av ett planerat uppförande av ett enfamiljshus inom fastigheten Falsterbo 9:75 inom Falsterbo medeltida stadsområde beslutade länsstyrelsen Skåne om en arkeologisk undersökning i form av en schaktövervakning.

Falsterbo 6:75 ligger i den sydvästliga delen av Falsterbo och har tidigare varit bebyggt med ett källarförsett hus. Huset var uppfört i och på en sanddyn.

Den arkeologiska undersökningen genomfördes i två etapper beroende på ändrade byggplaner. Etapp I utfördes perioden 2016-04-13–2016-04-20 medan etapp II genomfördes 2016-11-21–2016-11-22.

Sammanlagt avbanades ca 250 m² med grävmaskin varvid det framkom 112 stolphål, 12 gropar, 6 hela eller delar av lerbottnar, 5 diken, 5 härdar, 2 brunnar med trätunnor och 1 ugn/grop. Avbaningen genomfördes skiktvis och avbanade ytor undersöktes kontinuerligt med metalldetektor. I fyndväg tillvaratogs 273 keramikskärvor med en vikt av ca 2,1 kg, 5 silvermynt 1 sölja av koppar/brons, 2 söljor av järn, 1 fingerborg av brons/koppar, 4 beslag av brons koppar, 1 oidentifierat föremål av brons/koppar. I övrigt påträffades mycket djurben och spikar/nitar.

Av anläggningarna undersöktes 59 stolphål helt eller till hälften, 3 härdar till hälften, 6 gropar delvis, 1 ugn/grop till hälften samt 7 sektioner i diken. Det framkom tre nedgrävningar med trätunnor varav två var brunnar där trätunnorna har ställts ovanpå varandra och bildat brunnar. En trätunna har varit nedgrävd i sanden av en annan anledning och av denna fanns endast en färgning kvar efter träet.

Keramikerna har daterats från 1100-talet fram till mitten av 1300-talet. Godstyperna härrör från Skandinavien, Tyskland samt Flandern och sammanlagt har sju olika godstyper identifierats, östersjökeramik, yngre drejat svartgods, greyware, paffrathkeramik, äldre glaserat rödgods, grimston och protostengods. Förutom keramik påträffades bränd lera som utgör små bitar av golvplattor med någon form av mönster på. Golvteglet kan utifrån fyndkontexten dateras till 1200-tal. Fyra av mynten har daterats till perioden mitten av 1200-talet till mitten av 1300-talet och ett till 1500-talet.

Föreliggande undersökning som visar på aktiviteter redan under slutet av 1100-talet inom ett område som enligt Ragnar Blomquist bör ha tillhört Rostock.

Centralt genom undersökningsytan framkom fyra diken som hade en nord-sydlig riktning. Dikena hade något varierande utformning och alla var inte samtida. Det östligaste diket hade en fyllning av svagt humös sand och torde ha varit äldst. De två västligaste diken löpte parallellt och var mycket lika varandra. Dessa två diken är troligen rester av en väg som har lett ned till stranden. Dikena var fyllda med småsten och djurben, troligen för att uppnå ökad bärighet. Det fanns dessutom en skillnad mellan undersökningsytan väster respektive öster om diken. Öster om dem framkom mycket keramik och djurben medan metalldetektoravsökningen endast resulterade i två söljor, en av brons/koppar och en av järn samt spikar/nitar. Väster om diken förekom betydligt mindre med keramik och något mindre med djurben medan metalldetektoravsökningen resulterade i flera föremål av brons/koppar samt 5 mynt av silver. Inom området med diken förekom få stolphål vilket ytterligare förstärker tolkningen av att denna del har utnyttjats på ett annat sätt en omgivande ytor.

Inledning

Med anledning av ett planerat uppförande av ett enfamiljshus inom fastigheten Falsterbo 9:75 inom Falsterbo medeltida stadsområde beslutade länsstyrelsen Skåne om en arkeologisk undersökning i form av en schaktövervakning. Fältarbetena genomfördes i två omgångar på grund av ändrade byggplaner.

Keramiken har analyserats av Torbjörn Brorsson, Kontoret för keramiska studier, som även står för texten i avsnittet om keramiken. Konservering av metallfynd har utförts av Lovisa Dahl, Lunds universitets historiska museum och Thomas Lindell, Malmö museer (fyndnr. 32650:56–57). Mynten har bestämts av Gitte Ingvardsson, Lunds universitets historiska museum.

Undersökningen genomfördes i två etapper beroende på ändrade byggplaner. Etapp I utfördes perioden 2016-04-13–2016-04-20 medan etapp II genomfördes 2016-11-21–2016-11-22.

Topografi och fornlämningsmiljö

Falsterbo 9:75 ligger i den sydvästliga delen av Falsterbo och har tidigare varit bebyggt med ett källarförsett hus. Huset var uppfört i och på en sanddyn.

Under medeltiden fungerade Falsterbo tillsammans med Skanör som stora produktions- och distributionsorter för det årliga sillfisket i Öresund och södra Östersjön, genom den s.k. Skånemarknaden som var en säsongsbunden marknad som förekom på flera olika platser. Den äldsta skriftliga källa som omnämner marknadsbebyggelsen i Falsterbo är ett privilegiebrev från år 1268 (Ersgård 1984, s.12). I anslutning till marknadsområdena i Falsterbo och Skanör växte även permanenta strukturer fram, vilka under senmedeltiden framträder med rådsstadens organisation och institutioner (Ersgård 1988). I en krönika från tiden 1171–1209 nämner Arnold av Lübeck att slaverna årligen begav sig till Skåne för att uppköpa sill. Från mitten av 1200-talet och framåt tilldelades en rad utländska städer handelsprivilegier och mark i området. Dessa markstycken, s.k. fiter, användes vid handeln och i den övriga verksamheten inom marknaden. Sannolikt var Lübeck en av de städer som etablerade sig först i Falsterbo. Städerna Anklam, Greifswald, Stralsund och Stettin har alla etablerat sig på Skånemarknaden senast i slutet av 1200-talet, men deras närvaro i Falsterbo kan beläggas tidigast under 1300-talets första hälft. Den säsongsmässiga bebyggelsens fiskelägen och fiter sträckte sig över hela sydspetsen av halvön, från fyrplatsen längst i sydväst till den nuvarande stadsbebyggelsen i öster samt norr ut till de s.k. Grumbodama. Var de olika städernas fiter har legat är svårt att rekonstruera då deras lägen beskrivs i förhållande till varandra (Ersgård 1988, s.83).

Figur 3. Karta med tidigare undersökningar i närområdet. SR står för stadsarkeologiskt register och övriga nummer är fastighetsbeteckningar.

Falsterbo når sin storhetsperiod i mitten av 1300-talet. Vid denna tidpunkt tar bebyggelseutvecklingen i Falsterbo en ny riktning mot en reglering och omstrukturering av marknadsområdet. Den tillfälliga bebyggelsen avlöses av mera permanenta bodkonstruktioner i ett fixerat tomtsystem. Därtill inrättas också fitområdena i en hårdare reglerad bebyggelsestruktur. I samband med att Hansan under sen medeltiden fick monopol på Skånemarknaden blev Falsterbo den dominerande orten på halvön (Ersgård 1984; 1988, s.149).

Under 1500-talet förlorar Hansan sin politiska och ekonomiska ställning vilket har till följd att det sker en tillbakagång för Falsterbo. Dock sänder alltjämt städerna Lübeck, Danzig, Rostock, Stettin och Stralsund marknadsfogdar till Falsterbo för att upprätthålla sina rättigheter på respektive fitområde. Det sista belägget på marknadsaktiviteter är från år 1674.

Under följande århundraden bibehåller de båda orterna Skanör och Falsterbo fortfarande formellt sina stadsrättigheter, dock förenade med en gemensam förvaltning och kyrkoherde med säte i Skanör. Under 1800-talet är i själva verket Skanör och Falsterbo ingenting annat än vanliga kustbyar med jordbruk och fiske för egen försörjning (Ersgård 1984, s. 10).

Det arkeologiska materialet daterar den äldsta bebyggelsen i Falsterbo till tidigt 1200-tal, som då låg samlad i sydväst kring det äldsta Falsterbohus, den Danska och den Tyska kyrkan. Lämningar efter en äldre bebyggelse har även påträffats vid nuvarande Skoltorget samt sydväst om stadskyrkan S:ta Gertrud.

TIDIGARE UNDERSÖKNINGAR

Endast ett fåtal arkeologiska undersökningar har genomförts i närområdet. Beteckningen SRxx refererar till Stadsarkeologiskt register (Ersgård 1984; 1988). I de fall äldre lämningar har framkommit har dessa oftast utgjorts av kulturlager, lergolv och lerbottnar.

SR 81 – kulturlager och raseringslager (1935).

SR 82 – Provschakt i vilket framkom kulturlager, lergolv, härd, stenfylld grop och svåmlager (1935).

SR 83 – Vid schaktning påträffades fyra gravar och i anslutning till dessa en rad med nerslagna pålar (1935).

SR 73 – Provschakt med kulturlager (1981)

SR 78 – I fyra provschakt framkom kulturlager och lerbottnar i de tre västligaste schakten. (1978)

SR 79 – I samband med schaktning dokumenterades en sektion med kulturlager och lergolv (1936).

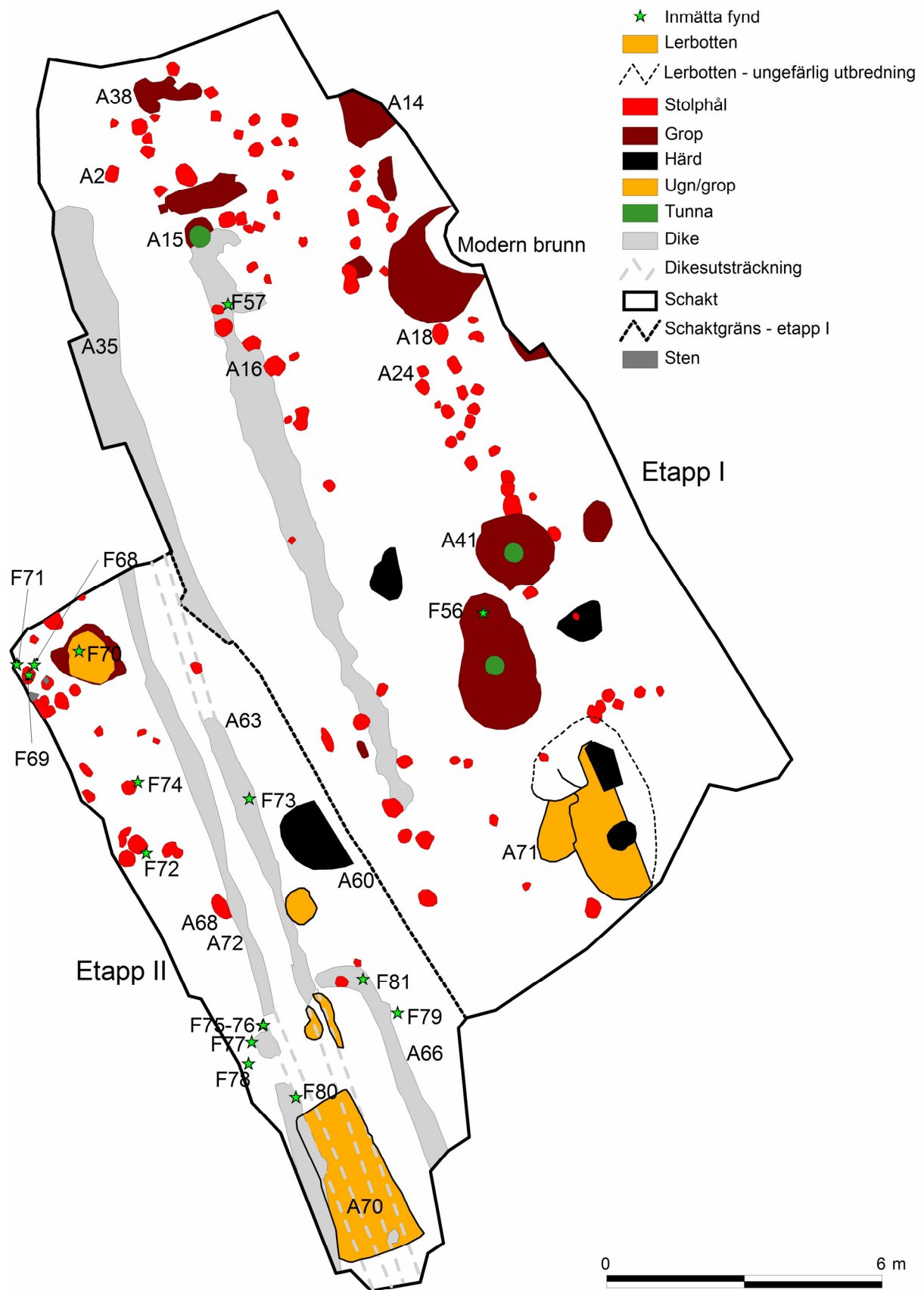
I ett 250 m² stort schakt inom fastigheten Falsterbo 2:36 undersöktes 1994 sammanlagt 61 gravar som Lars Ersgård antar ska kopplas till den i de skriftliga källorna omnämnda ”Danska kyrkan” (Ersgård 2004).

År 2000 genomfördes en arkeologisk förundersökning inom fastigheten Falsterbo 9:64. Ett schakt på nästan 85 m² togs upp varvid fynd från 1300–1600-tal påträffades i ett kulturlager (Ifversen 2000).

Under sommaren 2005 och hösten 2006 undersöktes delar av fastigheten Falsterbo 9:82. Inom ytan påträffades omfattande och välbevarade kulturlager som kunde dateras till 1300–1400-tal. Även stolphål och gropar påträffades. Ett mynt framkom som troligen är präglad under danske kungen Erik Menved (1286-1319) (Lundström 2007).

Under 2009 genomfördes en arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning inom fastigheten Falsterbo 8:91. Ett ca 195 m² stort område avbanades till ett djup av 0,5 m varvid endast flygsand framkom. I en mindre provgrop framkom ett kulturlagerliknande lager på en meters djup (1,54 m ö.h.) (Frejd 2009).

Inom fastigheten Falsterbo 9:98 genomfördes 2013 en arkeologisk förundersökning inom en 270 m² stor yta utan att några arkeologiska lämningar påträffades (Hulting Lindgren 2014).

Figur 4. Schaktplan med de båda undersökningsetapperna I-II. På planen har de anläggningar som omnämns i texten markerats liksom inmätta fynd. De två parallella dikena inom ettapp II överlagrade lerbotten A70.

Undersökningsresultat

Den arkeologiska undersökningen började sedan det tidigare källarförsedda huset hade rivits inom etapp I (se nedan). Av det rivna huset återstod endast en brunn och avloppsledning. Av den västra schaktväggen att döma så berörde det gamla schaktet endast flygsand. Under arkeologisk medverkan påbörjades schaktningen i sydvästra delen av schaktet, till det djupa grunden skulle läggas. Redan efter ett par dm framkom det första stolphålet (anl. 1) och i ytan av stolphålet påträffades yngre svartgods. I mellersta delen av schaktet framkom ett lager av bränd lera som var ca 0,3–0,4 m tjockt där det var som kraftigast. Lagret schaktades fram men då det föreföll vara bränd lera med en ojämn utbredning schaktades lagret bort för att kunna nå den äldsta fasen. Undersökningen genomfördes i två etapper beroende på ändrade byggplaner. Etapp I utfördes perioden 2016-04-13–2016-04-20 medan etapp II genomfördes 2016-11-21–2016-11-22.

Anläggningar och fynd mättes in med en RTK-GNSS. Kulturlagret undersöktes kontinuerligt med metalldetektor i samband med avbaningen.

ETAPP I

Den framschaktade ytan utgjordes av 180 m² och i schaktet framkom 87 stolphål, 11 gropar varav 2 brunnar med trätunnor, 1 grop med trätunna, 4 härदार, 2 diken och 3 lerbottnar. Fynden utgörs mestadels av djurben (knappt 3,6 kg tillvarataget), 244 keramikskärvor med en vikt av ca 1,9 kg, 1 sölja av brons/koppar, 1 sölja av järn, mycket spik och nitar, sparsamt med bitar av tegel och taktegel samt enstaka flintavslag. Av anläggningarna undersöktes 54 stolphål helt eller till hälften, 2 härदार till hälften, 5 gropar delvis och en meter av västra diket (anl. 35). De två diken var inte samtida. Det östliga diket hade en ljusgrå fyllning av svagt humös sand med få fynd. Det västliga diket (anl. 35) var betydligt kraftigare och hade en fyllning av svartgrå humös sand som övergick i mörkgrå humös sand. Diket innehöll mycket fynd av djurben, keramik och spikar/nitar. En meter av diket undersöktes med skärslöv. Det östliga diket tömdes ur med en Norgehacka för att leta efter stolphål i dikesbotten. Dikena slutade/började på ungefär samma ställe och löpte parallellt inom schaktet vilket kan tolkas som att de har haft samma funktion och att det västliga diket har ersatt det östliga.

Det framkom tre nedgrävningar med trätunnor varav två var brunnar där trätunnorna har ställts ovanpå varandra och bildat brunnar. Den nordligaste trätunnan (anl. 15) var dock ingen brunn och av träet fanns inget kvar utan endast en mörkfärgning efter tunnans virke kunde ses. Den mellersta tunnan (anl. 41) utgjordes

Figur 5. Sölja av brons eller koppar. Söljan har en diameter av ca 2,5 cm (LUHM 32 679:56).

Figur 6. På den understa tunnan i anl. 41 fanns två olika bomärken. Till vänster syns bomärket på ett av laggräna och till höger syns märket i botten.

av 3 trätunnor ställda ovanpå varandra. Den översta trätunnans virke var helt borta medan stora delar av den mellersta trätunnan fanns kvar och den understa trätunnan var helt intakt. En kvadrant undersöktes av den översta delen med spade och skärslöv. Resten av brunnen fick tas med grävmaskin då vattenflödet var alltför rikligt. Fyllningen i brunnen undersöktes med skärslöv fortlöpande. Bottentunnan lyftes upp med grävmaskin och bottenundersöktes även den med skärslöv. Trätunnan föll isär eftersom banden som höll laggträet på plats var i dåligt skick. Övrigt trä var i mycket gott skick och på ett laggträ fanns ett bomärke inristat (figur 6). I trätunnans botten hade man borrarat hål, troligen för att få in vatten i tunnan. Även botten har ett bomärke, dock inte samma som på laggträet. I brunnen framkom 110 skärvor keramik bestående av yngre svartgods, protostengods och äldre rödgods med en sammanlagd vikt av 440 g. Keramiken har en kronologisk spännvidd mellan 1100–1350 vilket innebär att brunnen härrör från första hälften av 1300-talet. Den tredje förekomsten av tunnor kvarligger under huset.

Undersökningsytan genomsöktes med metalldetektor efter framförallt mynt men endast en sölja av brons/koppar (LUHM 32650:56) och en av järn (LUHM 32650:57) påträffades och i övrigt mycket spik och nitar.

Vid undersökningen av en rektangulär härd (anl. 55) framkom ett tunt lerlager som inte kunde kopplas till härdens. Lerlagret följdes genom att flygsanden rensades bort. Rensningen resulterade i fyra lerbottnar som delvis överlagrades varandra. I en av lerbottnarna (anl. 71) påträffades en skärva keramik av typen greyware som dateras till perioden 1150–1350. Lerbottnarna kunde inte rensas fram i sin helhet på grund av tidspress utan vissa begränsningar sondades fram med en geosond (MUK). Lerbottnarna överlagrades stratigrafiskt av två härdar och ett stolphål vid norra begränsningen.

ETAPP II

Förändrade byggplaner medförde ytterligare ett schakt sydväst om det första schaktet. Schaktet omfattade ca 70 m² vilket innebär att den totala avbanade ytan är ca 250 m². Undersökningsytan avsöktes med metalldetektor parallellt med avbaningen. I schaktet framkom 25 stolphål, 3 lerbottnar varav en intakt, 3 diken, 1 ugn/grop, 1 grop och 1 härd. Av stolphålen undersöktes 5 till hälften, 1 härd till hälften, 1 grop till hälften, 1 ugn/grop till hälften och 6 sektioner i diken. Fynden utgjordes mestadels av djurben (ej tillvarataget), 27 keramikskärvor med en vikt av ca 179 g, 5 silvermynt (LUHM 32650:68–69, 74, 78, 80), 1 sölja av järn (LUHM 32650:70), 1 fingerborg av brons/koppar (LUHM 32650:71), 4 beslag av brons/koppar (LUHM 32650:75–77, 79), 1 oidentifierat föremål av brons/koppar (LUHM 32650:73) mycket spik och nitar samt sparsamt med bitar av tegel och taktegel. Ett parti i mitten av den stora lerbotten rensades ur ned till leran. Två av diken löpte parallellt med ett inbördes avstånd av ca 0,8 m. Dikena innehöll mycket småsten som måste ha varit avsiktligt påförd. Dikena överlagrade den stora rektangulära lerbotten (anl. 70).

Två jordprover insamlades från den intakta lerbotten. Jordproverna floterades i syfte att se om det förekom fiskben eller fiskfjäll. Inget av jordproverna innehöll dock några fiskrester.

FYND

Mynt

I samband med undersökningen under etapp II framkom fem mynt av silver. Det äldsta myntet härrör från Erik Plogpenningens regeringstid (1241–1250) och är präglat i Lund (LUHM 32650:74). Myntet är dock bara präglat på ena sidan och har en något större diameter än andra påträffade mynt från den tiden. Det framkom även två mynt från Erik Menveds tid (1286–1319), även dessa är präglade i Lund (LUHM 32650:68–69). Det framkom en hulpenning (LUHM 32650:78) som var mycket sliten men som troligen härrör från senare delen av Magnus Erikssons regeringstid (kung i Sverige och Norge 1319–1363). Det yngsta myntet utgjordes av en Sösling som är präglad i Landskrona 1524 under Fredrik I regeringstid (1523–1533) (LUHM 32650:80).

Figur 7. Beslag som har suttit fastnitat på något. Beslaget är ca 1,3 cm brett. Foto: Lovisa Dahl, LUHM.

Figur 8. Bilden visar fram och baksida av fyra av de fem påträffade mynten. Det femte myntet, en hulpenning, var mycket slitet. Foto: Lovisa Dahl, LUHM.

Övriga metallfynd

I samband med undersökningen av etapp I framkom förutom stora mängder spik/nitar även två söljor. Den ena var av koppar/brons och det andra av järn (LUHM 32650:56–57). Inom etapp II resulterade metaldetektoravsökningen betydligt mer. Även här påträffades 1 sölja av järn (LUHM 32650:70) men dessutom, 1 fingerborg (LUHM 32650:71), 4 beslag (LUHM 32650:75–77, 79) samt 1 oidentifierat föremål av brons/koppar (LUHM 32650:73).

Keramik

Vid undersökningen påträffades totalt 244 skärvor som tillsammans vägde drygt 1,9 kg. Keramiken har daterats från 1100-talet fram till mitten av 1300-talet. Några yngre eller äldre skärvor har inte påträffats. Materialet är förhållandevis homogent och utgörs av den typen av keramik som man kan förvänta sig på en plats som Falsterbo. Godstyperna härrör från Skandinavien, Tyskland samt Flandern och sammanlagt har sex olika godstyper identifierats.

Keramiken har registrerats efter följande variabler: antal skärvor, vikt, godstyp, kärldel, kärlyp, dekor och en preliminär datering har angetts för varje skärva. Det har även noterats om keramikskärvor från olika anläggningar kan ha tillhört samma kärl och om det fanns passning mellan skärvorna. En viktig del i studien har varit att försöka proveniensbestämna skärvorna och därför har proveniens för varje keramikskärva angivits och därmed har skärvor av olika proveniens separerats.

Östersjökeramik

Den äldsta godstypen som uppträder i fyndmaterialet utgörs av östersjökeramik. Keramiken var framställd av ett relativt fint gods och kärnen hade byggts upp med rullbyggnad och formats på en s.k. kavalett. De brändes i reducerande atmosfärer, vilket gav keramiken en mörk nyans och det fanns keramik som var svart, grå eller brun. Östersjökeramiken var en typ av keramik som formmässigt hade likheter med både det slaviska och skandinaviska keramikhantverket, men teknologin hade mera gemensamt med just den slaviska keramiken. Östersjökeramik var emellertid framställd lokalt och det är troligt att keramiken i Falsterbo framställdes i närområdet. Östersjökeramik dateras generellt från slutet av 900-talet och in i 1200-talet, men de flesta fynden kan normalt förläggas till 1000- och 1100-talen.

I fyndmaterialet fanns det endast två skärvor östersjökeramik. Den ena var en oornerad bukskärva (LUHM 32650:34) som påträffades i ett stolphål (anl. 16). I samma stolphål påträffades yngre drejat svartgods och därmed är det troligt att materialet i stolphålet härrör från omkring 1175–1225.

Figur 9. Exempel på yngre svartgods som påträffades i ett stolphål (anl. 50). Skärvan är 11 x 10 cm stor (LUHM 32650:19).

Den andra skärvan (LUHM 32650:41) utgjordes av en oörnerad mynningskärl som troligtvis tillhört en skål. Skålar i östersjökeramik var förhållandevis vanliga i Skåne och denna skål kan dateras till perioden 1100 till 1250 och skärvan framkom i en brunn (anl. 41). Den övriga keramiken i brunnen var varierad och det fanns yngre drejat svartgods, äldre glaserat rödgods samt protostengods. Det är möjligt att materialet i brunnen härrör från perioden 1200 till 1350.

Yngre drejat svartgods

Både baserat på antalet skärvor och vikten var yngre drejat svartgods den enskilt största godstypen. Den reducerade bränningen, det vill säga att syretillgången strypts, medförde att keramiken blev svart. Typen har sina rötter i kontinentalt keramikhantverk och sannolikt var det nuvarande Tyskland som försåg Skandinavien med keramiken. Denna typ förekommer både som kokkärl och kannor och det var med största sannolikhet Hansan som försåg norra Europa med det yngre drejade godset (Brorsson 2005).

De äldsta fynden av yngre drejat svartgods i Skandinavien har placerats i mitten av 1100-talet. Exempelvis i kv. Tegnér i Lund har det daterats från 1100-talet till 1400-talet (Gaimster 1996) och i kv. Liljan i Malmö har det en brukningstid från senare delen av 1100-talet till 1400-talet (Brorsson 2005, s.86). Även i Halmstad påträffas typen i förhållandevis rikliga mängder långt upp i 1400-talet (Augustsson 1985, s.79). Yngre drejat svartgods har även påträffats på Knösenvraket utanför Falsterbo och förlisningen har daterats till omkring 1200 (Brorsson 2006, s.198).

I materialet från Falsterbo har skärvor från både kannor och trebensgrytor identifierats. Det finns även ett mindre antal skärvor som klassificerats som tillhörandes "kärl" och det innebär att kärlypen inte kunnat bestämmas, och det skulle kunna vara antingen grytor eller kannor.

De tidigaste fynden av yngre drejat svartgods från undersökningen i Falsterbo kan förläggas till andra hälften av 1100-talet. Keramiken har tolkats vara framställd i Tyskland, där det fanns en stor mängd verkstäder som tillverkade denna typ av keramik, men man har även i Danmark påträffat mindre ugnar med skärvor av drejat svartgods, och det finns exempel från Hellum på norra Jylland där man bränt både äldre glaserat rödgods och svartgods (Kock 2001b).

Keramiken påträffades i en rad olika kontexter och det finns inget direkt samband mellan yngre drejat svartgods och någon annan godstyp, utan den fanns tillsammans med östersjökeramik, äldre glaserat rödgods samt protostengods. Det vill säga med de typerna av keramik som fanns under perioden 1175 till 1350.

Greyware

I ett stolphål (anl. 2) och i en lerbotten (anl. 71) påträffades skärvor som klassificerats som greyware (LUHM 32650:4, LUHM 32650:10). Skärvorna är relativt grovma grade men hårt brända vilket gör dem till en variant mellan äldre och yngre drejat svartgods. De kan troligtvis dateras till senare delen av 1100-talet eller 1200-talets första del.

Paffrathkeramik

Paffrathkeramik har ett mycket karakteristiskt gods med svart in- och utsida, medan kärnan är silverfärgad. Kärlgodset har likheter med det yngre drejade svartgodset, men kan även klassificeras som ett protostengods. Godstypen framställdes i orten Paffrath, cirka 15 km utanför Köln, men nyare forskning tyder på att typen även kan ha tillverkats på andra platser i Tyskland. I Schleswig dateras Paffrathkeramik till 1100-talet och första hälften av 1200-talet (Lüdtke 1985, Abb. 43), och godstypen har påträffats i både 1100- och 1200-tals kontexter i Skandinavien (t ex Broberg & Hasselmo 1981, fig. 88). Vid undersökningar kring Mynttorget i Gamla stan i Stockholm har paffrathkeramiken daterats från 1100 till 1350 (Johansson 2011, fig. 96).

Från undersökningen har en skärva (LUHM 32650:21) klassificerats som paffrathkeramik. Skärvan har daterats inom intervallet 1150 till 1300. Den påträffades i ett stolphål (anl. 18) där det även fanns en skärva yngre drejat svartgods.

Äldre glaserat rödgods

En annan förhållandevis vanlig godstyp från undersökningarna utgörs av äldre glaserat rödgods. Det är en typ som normalt dominerar de högmedeltida keramikmaterialen i Sverige och Danmark. Den har, liksom det yngre drejade svartgodset, drejats och bränts i keramikugnar, men bränningen har varit oxiderande, det vill säga att syre släppts in under processen vilket gett godset dess röda färg. Utöver detta har kärnen glaserats på utsidan med blyglasyrer. Denna keramik kom initialt från Västeuropa, där bland annat nuvarande Holland, Belgien och delar av Tyskland var viktiga kontaktområden för Skandinavien. Man började under 1200-talet också framställa rödgods i Sydskandinavien men vår kunskap om dessa produktioner är begränsad. I södra Skandinavien och framför allt i nuvarande Danmark har flera ugnar med spår efter framställning av äldre glaserat rödgods påträffats och i Genarp utanför Lund har även felbränd högmedeltida keramik påträffats (Kock 2001a; Brorsson 2007, s.81 f).

Äldre glaserat rödgods brukar i allmänhet dateras till intervallet mellan 1200 och 1400, men senare forskning har visat att båda dessa gränser bör förskjutas i tid och att brukningstiden var betydligt längre. De tidigaste fynden från exempelvis kv. Tegnér i Lund och kv. Liljan i Malmö kan förläggas till slutet av 1100-talet (Gaimster 1996, s.87; Brorsson 2005, s.87). I de väldaterade lagren i Schleswig i nordvästra Tyskland påträffades glaserat rödgods från tiden kring 1200 och endast ett fåtal skärvor fanns i äldre lager (Lüdtke 1985, Tab. 37). I Brügge i Belgien dateras de tidigaste produktionerna till senare delen av 1100-talet, medan fynd i Ribe i Jylland förekommer sporadiskt från 1179/1180 (Madsen & Stilke 2001, s.5584; 599). I södra Skandinavien användes det äldre glaserade rödgodset i stor omfattning under högmedeltiden, och exempelvis upphörde man att använda rödgodset i Halmstad under andra hälften av 1400-talet (Augustsson 1985, s.82). Det äldre glaserade rödgodset utkonkurrerades av de stora mängderna billigt, importerat stengods och av yngre glaserat rödgods.

Vid undersökningen påträffades åtta skärvor äldre glaserat rödgods och samtliga skärvor har bedömts komma från kannor. Kannorna var glaserade i antingen grönt eller ljust brunt och tre av dem var ornerade med vinkelstreck (LUHM 32650:22–23), rullstämpel (LUHM 32650:24) eller en pålagd list (LUHM 32650:22).

Av de åtta skärvorna äldre glaserat rödgods har endast två (LUHM 32650:5, LUHM 32650:42) bedömts ha tillhört kannor av skandinavisk proveniens. Skärvorna påträffades i en grop (anl. 38) och i en brunn (anl. 41) och troligtvis är dessa skärvor från 1200- eller 1300-talen. Två skärvor (LUHM 32650:35) i en grop (anl. 14) har tolkats tillhört en kanna av tysk proveniens och skärvorna påträffades i ett stolphål (anl. 50). Resterande tre skärvor (LUHM 32650:22–24) har en proveniens i Flandern i Belgien och de påträffades i en grop (anl. 14), ett stolphål (anl. 24) samt som lösfynd. Traditionellt har denna typ av keramik klassificerats som Aardenburg, men det är mera korrekt att använda begreppet Flandern eftersom keramiken även tillverkades på andra platser i Flandern, som exempelvis i Brügge.

Därmed är andelen importerad keramik av godstypen äldre glaserat rödgods hög och troligtvis beror detta på att flera av skärvorna har tillhört kannor som kan dateras till perioden före 1250 eller däromkring.

Det är viktigt att notera att bedömningarna av skärvornas ursprungliga proveniens är baserad på godsets färg, glasyr, förekomst av engobe samt dekor men för att vara helt säkra på korrektheten i bedömningen bör analyser, som till exempel ICP-analyser, utföras.

Grimston

Det påträffades 22 skärvor som tillhört en kanna som har tillverkats i Grimston i Norfolk i England. Engelsk keramik i Skandinavien är inte vanligt men förekommer bland annat i Lund och keramiken kan generellt dateras från andra hälften av 1100-talet till 1300-talet (McCarthy & Brooks 1988, s.266 ff). Kannan som påträffades i Falsterbo var ornerad med rullstämpel.

Protostengods

Totalt har 42 skärvor protostengods med en vikt av 524 g identifierats. Samtliga skärvor har tillhört krus. Karakteristiskt för protostengods är att det finns urskiljbara magringskorn i godset och att det inte är lika hårt som äkta stengods. För att

Figur 10. Exempel på äldre rödgods med ursprung i Flandern. Påträffad som lösfynd. Skärvan är 4,5 x 4,0 cm stor (LUHM 32650:24).

Figur 11. Del av en kanna som tillverkats i Grimston. Sammanlagt 22 skärvor med en vikt av 137 g påträffades. Fotot visar fem skärvor som kunde sammanfogas och mäter 7,5 x 8,3 cm. (LUHM 32650:81).

Figur 12. Exempel på en kanna av protostengods av siegburgtyp. Den som lösfynd påträffade delen är 11 cm hög (LUHM 32650:47).

framställa denna typ användes en vanlig keramiklera som blandades med stengodslera. Godset drejades och brändes i oxiderande eller reducerande atmosfärer vid höga temperaturer, ca 1200°C. Under medeltiden hade man inte hittat några fyndigheter av stengodslera i Skandinavien, varför denna keramik är en import. Man började importera protostengodset till Skandinavien i en tid då merkantilismen tog fart och behovet av högkvalitativa bordskärl ökade kraftigt (Gaimster 2000, s.238).

Huvuddelen av protostengodset framställdes i Niedersachsen och i Rhenområdet i nuvarande västra Tyskland. Produktionerna i Rhenområdet som identifierats är Siegburg och Langerwehe. Protostengods dateras främst till en period mellan andra hälften av 1200-talet till slutet av 1300-talet (Dahlerup Koch 1995, s.116 ff), och i exempelvis Schleswig i Tyskland har protostengods huvudsakligen förlagts till 1300-talet (Lüdtke 1985, Abb. 26). Den välkända produktionen i Siegburg, cirka 12 km öst om Bonn, började emellertid redan under slutet av 1100-talet sin produktion av protostengods (Gaimster 1997, s.163).

En stor del av protostengodset från Falsterbo påträffades i ett dike (anl. 35) med flera skärvor från samma krus (LUHM 32650:3). Stora delar av ett Siegburgkrus (LUHM 32650:47) var välbevarat och det påträffades som lösfynd.

Andelen protostengods från undersökningen är mycket hög. Baserat på antalet är andelen 17 % av den totala mängden keramik och det visar på att man antingen bedrivit handel med kontinenten på platsen och/eller att området bebotts av någon person av hög social ställning. Med tanke på Skånemarknaden och Hansans intresse är det högst sannolikt spåren efter handel.

Bränd lera

Det togs tillvara sammanlagt 207 g bränd lera och denna lera har fördelats på sju fyndposter. En av dessa (LUHM 32650:55) utgörs av en bit rödbrännande tegel (28 g) som påträffades i en brunn (anl. 41).

De övriga bitarna av bränd lera påträffades i fyra stolphål (anl. 18, anl. 20, anl. 24, anl. 26) samt i en brunn (anl. 41). Leran i dessa kontexter förefaller ha varit av likartad kvalitet och de bör ha haft samma funktion. Den brända leran var gulbrännande och mycket grov med inslag av stenar. Man kan vidare konstatera att leran som varit ytterst, består av en något finare lera och troligtvis beror detta på att den fina leran utgjort ett ytskikt. Några analyser har inte utförts men leran förefaller vara bränd till omkring 700–800°C och något växtmaterial har inte identifierats. Man kan vidare notera att det finns plana och helt jämna ytor bevarade och vissa av dessa har färör som sannolikt utgjort en dekor. Funktionen av den brända leran med färörna är inte helt entydig men man kan konstatera att leran sannolikt inte varit en del av en botten på en ugn eftersom då hade vissa bitar uppvisat spår efter betydligt högre temperaturer. Leran har inte heller använts som lerklining eller som exempelvis vävtyngder. Utifrån den grova kvalitén är det också mindre troligt att leran använts som tegel, och för detta talar även att det endast finns en jämn sida på lerbitarna. Man kan även konstatera att man använt sig av två olika typer av leror, varav den finaste utgjort ett ytskikt. Därmed är det någon form av föremål som tillverkats av en grov lera, som försetts med en jämn yta och ornerats med färör. Föremålet har inte blivit sekundärbränt och utifrån ovanstående resonemang är det mest troliga att den brända leran varit delar av golvplattor. Dateringen av dessa golvplattor bör utifrån det

Figur 13. Två bitar av det mönstrade och oglaserade golvteglet. Den vänstra biten är 3,5 x 3,7 cm stor och den högra är 5 x 3 cm. LUHM 32650:52 till vänster och till höger LUHM 32650:54.

övriga fyndmaterialet ligga i 1200-talet. De utgör därmed ett tidigt fynd av golvtegel i sydvästra Skåne.

Keramikens datering och proveniens

Keramiken från undersökningen i Falsterbo har daterats till tidig- och högmedeltid, och de tidigaste fynden utgörs av östersjökeramik och yngre drejat svartgods från senare delen av 1100-talet. Andelen importerad keramik var mycket hög och det beror sannolikt på platsens läge vid Skånemarknaden.

Man kan till exempel jämföra keramikmaterialet med kv. Liljan i Malmö samt med andra västskånska städer och byar. Inom kv. Liljan fanns det nästan dubbelt så mycket äldre glaserat rödgods än yngre drejat svartgods och andelen protostengods var mindre än 7 % av den högmedeltida keramiken (Brorsson 2005). Materialet skiljer sig därmed avsevärt från det från Falsterbo. Även i andra material från bland annat Helsingborg, kv. Fischen i Malmö, Lund samt i Ystad var det äldre glaserade rödgodset vanligare än det yngre drejade svartgodset (Brorsson 2007, fig. 10). Däremot uppvisar två material från Trelleborg; kv. Gröningen m.fl. samt kv. Mercurius likheter med Falsterbo, förutom att andelen protostengods var lägre i Trelleborg. Att andelen yngre drejat svartgods var hög i både Trelleborg och Falsterbo kan bero på att Hansan tidigt hade fått fäste på dessa orter, precis som i exempelvis Kalmar (Brorsson 2011, s. 2014).

Fördelningen av de olika keramiktyperna i Falsterbo speglar sannolikt att platsen varit en del av Skånemarknaden. Ett värdefullt material som hade varit av intresse att studera i relation till denna undersökning är det som publicerades av Otto Rydbeck år 1935 från borgen i Skanör. Här fanns bland annat en stor mängd yngre drejat svartgods, äldre glaserat rödgods, protostengods och stengods (Rydbeck 1935). Det finns avbildningar av skärvor som tillhört kannor av äldre glaserat rödgods med en flamsk proveniens.

Den kanske svåraste frågan att besvara är från vilken tidsperiod materialet i Falsterbo härrör. De olika godstyperna dateras till olika perioder och först och främst kan man konstatera att det finns en liten närvaro av östersjökeramik och med hänsyn till att det även finns yngre drejat svartgods bör den äldsta keramiken på platsen dateras inom intervallet 1175–1200. I den enda lerbotten med keramik (anl. 3) påträffades en skärva av greyware och den har också daterats till perioden 1175–1200 eller möjligtvis något yngre. Även ett stolphål (anl. 16) bör ha varit ett av de äldsta eftersom här påträffades både östersjökeramik och yngre drejat svartgods.

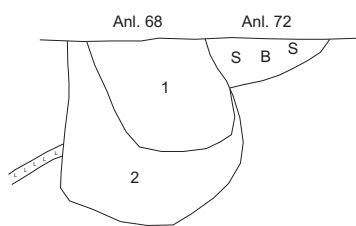
Ett viktigt fynd utgörs även av delar från ett golvtegel som bör dateras till 1200-talet.

TOLKNING OCH KÄLLKRITIK

Enligt Ersgård var Lübeck först med att etablera sig inom marknadsområdet. Antagandet bygger på att Lübeck förekommer i de tidigaste skriftliga källorna. Föreliggande undersökning visar på aktiviteter redan under slutet av 1100-talet inom ett område som enligt Ragnar Blomquist bör ha tillhört Rostock. Blomquists tolkning av fitindelningen bygger dock på ett betydligt yngre skriftligt material, från omkring 1350 och framåt (Ersgård 1988 s.76). Rostock tilldelas dock inte fitområdet förrän i slutet av 1400-talet (Ersgård 2002).

Det har inte lyckats identifiera några strukturer bland stolphålen genom att söka efter mönster bland de stolphål som liknade varandra.

Vid undersökningen av etapp II framkom två diken som löpte parallellt genom undersökningsytan. Det högra diket (anl. 63 och anl. 72) av de två sammanfaller möjligen det västliga diket inom etapp I (anl. 35). Dikena var fyllda med småsten och mycket djurben. Detsamma gällde det västliga diket inom etapp I men detta dike var bredare och slutade tvärt. Dikena som framkom vid etapp II löpte parallellt med ett mittavstånd om ca 0,8 m. Den omgivande sanden innehöll inte småsten så den sten som påträffades i dikena är ditförd. Mängden sten representerar en betydande arbetsinsats och bör då rimligen haft en viktig funktion. Troligen utgör dikena spåren efter en väg som har lett till och från stranden för transport av sill och andra varor. Stenarna och benen har troligen syftat till att stabilisera den lösa sanden. En del av skillnaderna mellan dikena inom etapp II och det västliga schaktet inom etapp 1 beror på att det inte schaktades lika djupt vid schaktkanten inom etapp I. Dikena kan vara spåren efter hjulen som sjunkit ned i sanden. Per-Ole Schovsbo som är en dansk

Figur 14. Sektionsritning av anl. 68 och anl. 63. Vänster om L.2 framkom ett lager med grågul smetig lera som kan vara en lerbotten.

expert på vagnar och vägar föreslår att diken har utgjort fundament för en träbelagd väg där stockar har legat i diken och sedan har det funnits bräddor ovanpå stockarna (Schovsbo mail). Möjligen kan man tänka sig att vägen har börjat som spår i sanden men i takt med ökade aktiviteter i samband med skånemarknaden så har vägen behövt stabiliseras. Det förekom även en tydlig skillnad i fynd på ömse sidor om diken. Vid undersökningen av etapp I framkom rikligt med keramik, både som lösfynd och i anläggningarna. Inom etapp II framkom sparsamt med keramik men desto mer metallfynd. Inom etapp I påträffades endast två söljor varav en av brons/koppar. Inom etapp II framkom 5 mynt av silver, 4 beslag av brons/koppar, 1 sölja (järn), 1 fingerborg av brons/koppar och 1 oidentifierat föremål av brons/koppar. Båda ytorna avsökte med metalldetektor parallellt med schaktningen. Inom området med diken förekom nästan inga stolphål vilket tyder på att det har utnyttjats på ett annat sätt en omgivande ytor. Antingen har diken utgjort en gräns mellan två områden, en väg till och från stranden eller både en väg och en gräns.

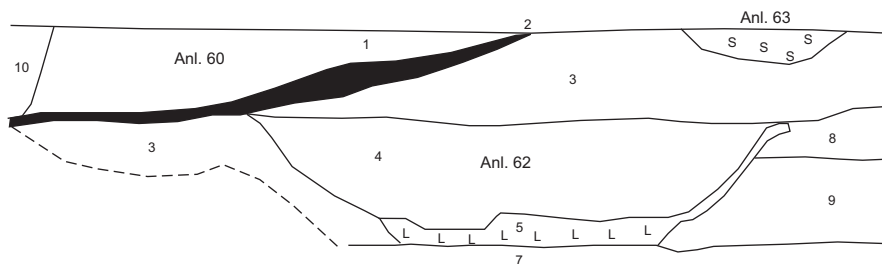
Dateringarna av keramiken och mynten korresponderar väl med varandra. Myntdateringarna härrör från mitten av 1200-talet till mitten av 1300-talet förutom ett mynt som är präglad i början av 1500-talet. Keramikdateringarna spänner över perioden 1100-talet fram till mitten av 1300-talet. Att det i stort sett saknas yngre dateringar kan bero på att dessa fynd legat högre upp i kulturlagret och därmed schaktats bort. Det gick inte att upptäcka några anläggningar eller strukturer i kulturlagret, förutom det ovan nämnda lagret av bränd lera inom etapp I. Av den anledningen bedömdes kulturlagret kunna schaktas bort utan annan dokumentation en metalldetektoravsökning.

Den arkeologiska undersökningen av genomfördes under stor tidspress. Det innebar att den äldsta fasen prioriterades. Den mesta fältarbetstiden lades på att rensa fram och undersöka stolphål i hopp om att kunna identifiera konstruktioner.

Lerbottnarna inom etapp I framkom på eftermiddagen den sista dagen då en härd skulle dokumenteras. Lerbottnarna var helt översandade. I samband med dokumentationen av det sista undersökta stolphålet (anl. 68) inom etapp II kunde ett tunt lerlager rensas fram i sektionen, ca 0,3 m under avbanad yta. Om detta lerlager var kanten av en lerbotten så innebär det att det kan förekomma ytterligare lerbottnar på djupet. Under härden, anl. 60, framkom en grop (anl. 62) i vars botten (0,5 m under avbanad yta) låg ett tunt lerlager som skulle kunna ha varit rester av en lerbotten. Det innebär då att det har förekommit omfattande flygsandsdrift tidigt i samband med sillfisket.

Figur 15. Sektionsritning med anläggningarna nr 60, 62 och 63.

- L.1: Flygsand
- L. 2: Svart sotig sand med mycket träkol
- L.3: Ljusgrå sand
- L.4: Mörkt brun/gråbrun fläckig sand med lerinslag
- L.5: Grågul smetig lera. Grundvatten sipprar in.
- L.6/Anl. 63: Svartbrun sand med mycket djurben och småsten
- L.7: Brun torv med växtrester
- L.8: Gråbrun sand, ev. äldre markhorisont.
- L.9: Strimmig gråvit sand med humösa lager.
- L.10: Makadam.

Referenser

Litteratur

- Augustsson, J.-E. 1985. Keramik i Halmstad ca.1322–1619. Produktion – Distribution – Funktion. Hallands Läns museers Skriftserie Nr.2. Halmstad.
- Blomqvist, R. 1950. Falsterbohus. Kulturens Årsbok 1950.
- Broberg, B. & Hasselmo, M. 1981. Rapport Medeltidsstaden 30. Keramik, kammar och skor från 7 medeltida städer. Stockholm
- Brorsson, T. 2005. Bilaga 2. Keramiken från kv. Liljan 2 och 22, Malmö. I: Larsson, S. & Balić. Kv. Liljan 2 och 22, Malmö. Rapport. Riksantikvarieämbetet UV Syd. Dokumentation av fältarbetsfasen 2005:6, DAFF. Malmö Kulturmiljö. Enheten för arkeologi, rapport 2006:2.
- Brorsson, T. 2006. Spåren av tyska köpmän. I: Larsson, S. (red.). Liljan. Om arkeologi i en del av Malmö. Riksantikvarieämbetet/Malmö Kulturmiljö. Stockholm/Malmö.
- Brorsson, T. 2007. Keramiken från Genarp. I: Karlsson, M. & Lenntorp, K.-M. Genarps bytomt. Rapport över arkeologisk slutundersökning 2006. Kulturens rapporter nr 2. Lund.
- Brorsson, T. 2011. Keramiken från kv. Valnöten, Falsterbo. I: Larsson, S. & Menander, H. Förundersökning 2011. Valnötsträdet 8, Falsterbo gamla stad. Småland Falsterbo socken, Valnötsträdet 8, fornlämning 94. UV Rapport 2011:82.
- Brorsson, T. 2014. Keramiken från Valnötsträdet, år 2011–2016. I: Larsson, S. Valnötsträdet 8, Falsterbo gamla stad. Arkeologi och gestaltning. Riksantikvarieämbetet UV Rapport 2014:51. Arkeologisk förundersökning 2016. Lund.
- Dahlerup Koch, H. 1997. Den arkæologiske udgravning. I: Asmusson, E. (ed.). Ahlgade 15-17, Holbæk. Aarbøger for Nordisk Oldkyndighed og Historie 1994–1995. København.
- Ersgård, L. 1984. Skanör – Falsterbo. Riksantikvarieämbetet och Statens historiska Museer rapport Medeltidsstaden 53.
- Ersgård, L. 1988. ”Vår marknad i Skåne”. Bebyggelse, handel och urbanisering i Skanör och Falsterbo under medeltiden. Lund studies in medieval archaeology 4.
- Ersgård, L. 2002. Nytt ljus över Falsterbo – arton år efter ”Medeltidsstaden”. I Märkvärdt medeltida. Red: Mats Mogren. Riksantikvarieämbetet Skrifter No 43.
- Ersgård, L. 2004. Gravar i Falsterbo. Rapport över arkeologisk för- och slutundersökning 1994. UV Syd rapport 2004:10.
- Frejd, J. 2009. Falsterbo 8:91, Raä Falsterbo 15:1. Rapport över arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning 2009. Malmö museer Arkeologienheten rapport 2009:005.
- Gaimster, D. 1996. The pottery and the stove-tiles. I: Carelli, P. (ed.). På Kulturens bakgård. Arkeologiska rapporter från Lund, nr. 18. Lund.
- Gaimster, D. 1997. German Stoneware 1200–1900. London
- Gaimster, D. 2000. Hanseatic Trade and Cultural Exchange in the Baltic circa 1200-1600: Pottery from Wrecks and Harbours. Schultz des Kulturherbes unter Wasser. Veränderungen europäischer Lebenskultur durch Fluß- und Seehandel. Beiträge zur Ur- und Frühgeschichte Mecklenburg-Vorpommerns, Band 35.
- Hulting Lindgren, C. 2014. Falsterbo 9:98 RAÄ 15. Arkeologisk förundersökning 2013.
- Johansson, M. 2011. Keramiken. I: Söderlund, K. Kring Mynttorget. Gamla stan, Stockholms stad. Arkeologisk undersökning 1993-1994. Stockholms stadsmuseum. Arkeologisk rapport 2011:4. Stockholm.
- Kock, J. 2001a. Middelalderlige pottermagerovne og pottermagerier i Danmark – en optakt. I: Kock, J. (red.). Hikuin 28. Middelalderlige Pottermagerovne i Danmark. Højbjerg.
- Kock, J. 2001b. Keramiken fra Hellum. I: Kock, J. (red.). Hikuin 28. Middelalderlige Pottermagerovne i Danmark. Højbjerg.
- Lundström, P. 2007. Falsterbo 9:82. Nybyggnation inom fastigheten Falsterbo 9:82, RAÄ 15. Malmö kulturmiljö, Enheten för arkeologi rapport 2007:022.
- Lüdtke, H. 1985. Die mittelalterliche Keramik von Schleswig. Ausgrabung Schild 1971-1975. Ausgrabungen in Schleswig. Berichte und Studien 4. Neumünster.

- McCarthy, M. R. & Brooks, C. M. 1988. Medieval Pottery in Britain AD 900–1600. Leicester University Press. Leicester.
- Madsen, P. K. & Stilke, H. 2001. Bleiglierte Idenware. I: Lüdtke, H. & Schietzel, K. (red.). Handbuch zur mittelalterliche Keramik in Nordeuropa. Band 1: Text. Schriften des Archäologischen Landesmuseums. Band 6. Neumünster.
- Rydbeck, O. 1935. Den medeltida borgen i Skanör. Historisk, undersökningar och fynd. Skrifter utgivna av Kungl. Humanistiska Vetenskapssamfundet i Lund. XX. Lund

Opublicerat material

- Brorsson, T. 2016. Keramik och bränd lera från Falsterbo. Arkivrapport, Keramiska studier.
- Ifversen, P. 2000. Falsterbo 9:64. Arkivrapport över arkeologisk förundersökning. Malmö museer (S29:002).
- Schovsbo, P-O, 2017. Mailkorrespondens rörande medeltid vägar.

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer	431-3589-2016
Skånearkeologis diarienummer	201610
LUHM nummer	32650
Län	Skåne
Kommun	Vellinge
Socken	Falsterbo
Fastighet	Falsterbo 9:75
RAÄ-nummer	15:1
Ekonomiska kartans blad	61D 4g S
Koordinatsystem	Sweref 99 TM
N koordinat	6139783
E koordinat	362212
M ö.h.	1,9
Fältarbetstid	2016-04-13–2016-04-20
Antal arbetsdagar	6
Antal arkeologtimmar	40
Undersökt yta	250 m ²
Projektansvarig	Per Sarnäs
Underkonsult	Torbjörn Brorsson, Kontoret för keramiska studier
Uppdragsgivare	Marie Douglas
Kostnader	
Fältarbete:	39 000:-
Rapport:	20 800:-
Keramikanalys:	10 400:-
Konservering	27 000:-
Tryck	1 000:-
Resor	2 000:-
RTK-GNSS.....	3 800:-
Summa:	104 000:-

Fynd och fältritningar förvaras på Lunds universitets historiska museum.

Bilaga 1

Fyndlista

Fnr	Sakord	Typ	Material	Del	Ant.	Vikt	Anl.	Datering	Beskrivn.	Övrigt
1	Kanna	Yngre svartgods	Keramik	Hänkel, buk	3	33	35	1175-1350	Tyskland	
2	Krus	Protostengods	Keramik	Botten, buk	3	18	35	1250-1350	Langerwehe	
3	Krus	Protostengods	Keramik	Botten, buk	24	127	35	1250-1350	Siegburg	
4	Kärl	Greyware	Keramik	Buk	1	19	71	1150-1250	Tyskland	Grovt gods.
5	Kanna	Äldre rödgods	Keramik	Buk	1	3	38	1175-1350	Danmark	
6	Trebensgryta	Yngre svartgods	Keramik	Hänkel, ben	2	48	4	1175-1350	Tyskland	
7	Kärl	Yngre svartgods	Keramik	Buk	8	86	12	1175-1350	Tyskland	
8	Kärl	Yngre svartgods	Keramik	Buk	2	14	1	1175-1350	Tyskland	
9	Kärl	Yngre svartgods	Keramik	Buk	1	3	2	1175-1350	Tyskland	
10	Kärl	Greyware	Keramik	Buk	1	12	2	1150-1350	Tyskland	Grovt gods
11	Krus	Protostengods	Keramik	Buk	1	9	30	1250-1350	Tyskland	
12	Krus	Protostengods	Keramik	Buk	1	5	15	1250-1350	Siegburg	
13	Trebensgryta	Yngre svartgods	Keramik	Ben, fot	2	53	15	1175-1350	Tyskland	
14	Kärl	Yngre svartgods	Keramik	Buk	2	12	53	1175-1350	Tyskland	
15	Kärl	Yngre svartgods	Keramik	Buk	3	12	10	1175-1350	Tyskland	
16	Krus	Protostengods	Keramik	Hänkel, buk	1	18	10	1250-1350	Siegburg	Brun
17	Krus	Protostengods	Keramik	Botten	1	26	37	1250-1350	Siegburg	
18	Kärl	Yngre svartgods	Keramik	Buk	1	6	37	1175-1350	Tyskland	
19	Kanna	Yngre svartgods	Keramik	Buk	1	113	50	1175-1350	Tyskland	Stor
20	Kanna	Yngre svartgods	Keramik	Botten, buk	3	110	18	1175-1350	Tyskland	
21	Kanna	Paffraith	Keramik	Buk	1	1	18	1150-1300	Tyskland	
22	Kanna	Äldre rödgods	Keramik	Buk	1	6	21	1175-1350	Belgien	Vinkelband. Passning F23
23	Kanna	Äldre rödgods	Keramik	Buk	1	3	24	1175-1350	Belgien	Vinkelband. Passning F22
24	Kanna	Äldre rödgods	Keramik	Buk	1	12		1175-1350	Belgien, Flandern	Engobe. Rullstämpel. F1
25	Kärl	Yngre svartgods	Keramik	Mynning, buk	30	155		1175-1350	Tyskland	F1
26	Kärl	Yngre svartgods	Keramik	Buk	3	22	17	1175-1350	Tyskland	
27	Kärl	Yngre svartgods	Keramik	Buk	1	10	48	1175-1350	Tyskland	
28	Kärl	Yngre svartgods	Keramik	Buk	2	6		1175-1350	Tyskland	F3
29	Trebensgryta	Yngre svartgods	Keramik	Buk	1	46	32	1175-1350	Tyskland	
30	Kanna	Yngre svartgods	Keramik	Botten, buk	4	17	13	1175-1350	Tyskland	
31	Kärl	Yngre svartgods	Keramik	Mynning, buk	3	17	73	1175-1350	Tyskland	Rensfynd
32	Kanna	Yngre svartgods	Keramik	Buk	4	32	43	1175-1350	Tyskland	
33	Kanna	Yngre svartgods	Keramik	Buk	1	7	16	1175-1350	Tyskland	
34	Kärl	Östersjökeramik	Keramik	Buk	1	6	16	1100-1250	Skandinavien	

Fnr	Sakord	Typ	Material	Del	Ant.	Vikt	Anl.	Datering	Beskrivn.	Övrigt
71	Fingerborg		Cu		1	6				
72	Plåt		Cu		1	1				Gallrad
73	Oident.		Cu		1	25				
74	Mynt	Erik Plogpenning	Ag		1	1		1241-1250		Ensidig prägel,präglat i Lund
75	Beslag		Cu		1	1				
76	Beslag		Cu		1	2				
77	Beslag		Cu		1	1				
78	Mynt	Hulpenning	Ag		1	1		1319-1363		Magnus Eriksson?
79	Beslag		Cu		1	2				
80	Mynt	Frederik I, Søsling	Ag		1	2		1523-1533		Präglat i Landskrona
81	Kanna	Äldre rödgods	Keramik	Mynning, buk	22	137	66	1175-1350	Grimston	Rullstämpel
82	Kärl	Yngre svartgods	Keramik	Buk	1	12	61	1175-1350	Tyskland	
83	Kärl	Yngre svartgods	Keramik	Buk	1	9	67	1175-1350	Tyskland	
84	Kärl	Yngre svartgods	Keramik	Buk	1	18	69	1175-1350	Tyskland	
85	Kärl	Yngre svartgods	Keramik	Buk	1	2	70	1175-1350	Tyskland	
86	Kärl	Protostengods	Keramik	Buk	1	1	71	1250-1350	Tyskland	

Bilaga 2

Anläggningslista

Anl. nr	Anl. typ	Fyllning	Storlek ø x dj (m)	Fynd	Grävd (%)
Anl. 1	Stolphål	1	0,4 x 0,1		100
Anl. 2	Stolphål	1	0,4 x 0,2	Keramik, ben	50
Anl. 3	Stolphål	1	0,2 x 0,1		50
Anl. 4	Stolphål	3	0,3 x 0,35	Keramik, ben, spik	100
Anl. 5	Stolphål	2	0,35 x 0,1	Djurben	50
Anl. 6	Stolphål	3	0,25 x 0,3		50
Anl. 7	Stolphål	5	0,3 x 0,12	Djurben	50
Anl. 8	Stolphål	2	0,26 x 0,28	Keramik, djurben, spik/nit, tegel	50
Anl. 9	Stolphål	1	0,25 x 0,18	Keramik, djurben	50
Anl. 10	Stolphål	1	0,52 x 0,3	Keramik, djurben, spik/nit, tegel	50
Anl. 11	Stolphål	5	0,26 x 0,29		50
Anl. 12	Stolphål	5	0,32 x 0,36	Keramik, djurben	50
Anl. 13	Stolphål	1, 4	0,36 x 0,34	Keramik, djurben, tegel	50
Anl. 14	Grop	1	1,0 x 0,36	Keramik, djurben, tegel	100
Anl. 15	Tunna	1, 2, 4	0,74 x 0,35	Keramik, djurben, bränd lera	50
Anl. 16	Stolphål	1	0,5 x 0,2	Keramik, tegel	100
Anl. 17	Stolphål	1	0,4 x 0,15	Keramik, djurben, bränd lera	100
Anl. 18	Stolphål	1	0,44 x 0,56	Keramik, djurben	100
Anl. 19	Stolphål	1	0,24 x 0,12	Bränd lera	50
Anl. 20	Stolphål	1	0,36 x 0,26	Bränd lera	50
Anl. 21	Stolphål	1, 4	0,16 x 0,16	Keramik	50
Anl. 22	Stolphål	1	0,34 x 0,33	Keramik	50
Anl. 23	Stolphål	1	0,32 x 0,12	Djurben	50
Anl. 24	Stolphål	1, 3	0,24 x 0,22	Keramik, djurben, spik/nit	50
Anl. 25	Stolphål	1	0,26 x 0,2	Djurben	50
Anl. 26	Stolphål	1	0,26 x 0,2	Bränd lera	50
Anl. 27	Stolphål	1	0,2 x 0,4	Djurben	50
Anl. 28	Stolphål	1	0,36 x 0,12	Bränd lera	50
Anl. 29	Stolphål	1	0,4 x 0,16	Djurben	50
Anl. 30	Stolphål	1, 4	0,24 x 0,4	Keramik, djurben	50
Anl. 31	Stolphål	1	0,19 x 0,18		50
Anl. 32	Stolphål	1	0,15 x 0,3	Keramik, djurben	50
Anl. 33	Stolphål	3, 4	0,16 x 0,08	Järnsölja	50
Anl. 34	Stolphål	4	0,36 x 0,24	Djurben	50
Anl. 35	Dike	1, 3, 4	10 x 0,9 x 0,25	Keramik, djurben, spik/nit	10
Anl. 36	Stolphål	2, 4	0,26 x 0,18	Keramik	100
Anl. 37	Stolphål	6	0,41 x 0,16	Keramik, djurben	100
Anl. 38	Grop	1	1,2 x 0,16	Keramik, djurben, järnhake/gångjärnsstolpe	100
Anl. 39	Stolphål	1	0,14 x 0,11	Keramik, djurben	100
Anl. 40	Stolphål	1	0,42 x 0,46	Djurben	100
Anl. 41	Brunn	7	1,7 x >1,0	Trätunnor, bränd lera	50
Anl. 42	Stolphål	2, 6	0,38 x 0,48	Bränd lera	50
Anl. 43	Stolphål	1	0,48 x 0,54		50
Anl. 44	Stolphål	1	0,28 x 0,33	Bränd lera	50
Anl. 45	Stolphål	1	0,26 x 0,22		50
Anl. 46	Stolphål	1	0,2 x 0,25		50
Anl. 47	Härd	8	0,17 x 0,09		50
Anl. 48	Stolphål	1	0,19 x 0,1	Bränd lera	50
Anl. 49	Stolphål	1, 4	0,26 x 0,44		50
Anl. 50	Stolphål	4	0,26 x 0,4	Keramik, djurben	100
Anl. 51	Stolphål	2, 5	0,24 x 0,14		50
Anl. 52	Stolphål	1	0,29 x 0,16	Keramik, djurben	50
Anl. 53	Stolphål	1	0,24 x 0,2	Keramik, djurben	50
Anl. 54	Stolphål	1	0,26 x 0,41	Djurtand	50
Anl. 55	Härd	4, 8	1,14 x 0,6 x 0,16		50
Anl. 56	Stolphål	1	0,4 x 0,12		50
Anl. 57	Stolphål	1	0,23 x 0,13		50
Anl. 58	Stolphål	1	0,44 x 0,16		50
Anl. 59	Stolphål	1	0,32 x 0,21		50
Anl. 60	Härd	9, 10	1,2 x 1,6 x 0,24		25
Anl. 61	Stolphål	1, 5	0,26 x 0,31	Keramik, djurben, bränd lera	50

Anl. 62	Grop	1, 11	1,16 x 0,32		50
Anl. 63	Dike	1		Djurben	<10
Anl. 64	Stolphål	6	0,5 x 0,21	Bränd lera	50
Anl. 65	Stolphål	4, 12	0,22 x 0,2	Bränd lera	50
Anl. 66	Dike	1	4,7 x 0,4 x 0,2		<10
Anl. 67	Stolphål	4	0,3 x 0,29	Keramik, djurben	50
Anl. 68	Stolphål	13, 14	0,36 x 0,5		50
Anl. 69	Ugn/grop	10, 13	1,3 x 0,63	Bränd lera	50
Anl. 70	Lerbotten	11	3,5 x 1,5		25
Anl. 71	Lerbotten	11	Okänt	Keramik	<50
Anl. 72	Dike	1	3 x 1,7	Djurben	<10
Anl.73	Grop			Bränd lera, keramik	0

Lager 1: Mörkgrå humös sand

Lager 2: Svartgrå humös sotig sand m. träkol

Lager 3: Mörkgrå sand med fläckar av grå sand

Lager 4: Ljusgrå svagt humös sand

Lager 5: Grå humös sand

Lager 6: Gråbrun humös sand

Lager 7: lager 1, 4 och 5 blandat

Lager 8: Lerplatta med sot och kol

Lager 9: Gulgrå flygsand

Lager 10: Svart sotig sand med mycket träkol

Lager 11: Gul lera

Lager 12: Brun humös lera

Lager 13: Brun lera och bränd lera

Lager 14: Strimmig fyllning av olika humösa lager av sand